

YAĞLI TOHURLU BİTKİLERDE UYGULANAN TARIM POLİTİKALARI

Okan GAYTANCIOĞLU¹

Özet

Türkiye'nin tüm yağlı tohumlu bitkilerde yeterli ve tutarlı bir üretim politikası yoktur. Bundan dolayı ithalat yoluyla Türkiye'ye gelen bitkisel yağ miktarı ve buna ödenen döviz her geçen yıl artmaktadır. Çünkü Türkiye'de nüfus artmakta ve bitkisel yağlara da alternatif olabilecek ürünler bulunmadığından ithalat zorunlu hale gelmektedir.

Devletçe yağlı tohumlu bitkilerde uygulanan tek destekleme ürüne hasattan aylar sonra ödenen ve 2007 yılı için ayçiçeğinde 20, kanola ve soya'da 22 pamukta 29 Ykrş olarak ödenmiş olan prim'dir. Bunun dışında genelleşmiş olarak tüm üreticilere üretimden bağımsız olan arazi başına ve 2007 yılı için 7 YTL olarak ödenecek Doğrudan Gelir Desteği ödemesi ve bununla birlikte ödenen motorin(5.4 YTL) ve gübre (3 YTL) desteklemesi bulunmaktadır. Birçok destekleme yapılıyor gibi görünmesine rağmen tüm destekleme uygulamaları yağlı tohumlu bitkilerin üretimini cazip kılabilecek ve üretim artışı sağlayabilecek nitelikte değildir. Kısacası devletçe yağlı tohumlu bitkilerin üretiminde uygulanan bu politikayla net ithalatçılıktan kurtulmak mümkün değildir.

Bu çalışmada yağlı tohumlu bitkilerde halen uygulanan tarım politikaları değerlendirilerek AB ve dış ticaretini yaptığımız ülkeler açısından incelenerek Türkiye'nin bitkisel yağlarda kendine yeterli olabilmesi açısından nasıl bir tarım politikası izlemesi konusunda önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yağlı tohum, Politika, İthalat, Destekleme, Biyodizel

¹ Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 59030 TEKİRDAĞ e-mail: ogavtancioglu@nku.edu.tr

AGRICULTURAL POLICIES APPLIED IN VEGETABLES OILSEEDS

Abstract

In all of Turkey's oilseeds plants, there is not a sufficient and consistent production policy. Therefore, the amount of vegetable oil that we import and the amount of foreign currency that is paid for it has been increasing every year. Because, Turkey's population is on the increase and importation is becoming a must since there are not alternative products to the vegetables oils.

The only support that the government applies in oil seeds plants is the bonus that is paid 20 kr. for sunflower oil, 22 kr. for canola and soybean, 29 kr. for cotton months after the harvest in 2007. Apart from this, for each land free from the production, producers are paid 7 TL in 2007 as Direct Income Support and along with this, 5.4 TL for diesel oil and 3 TL for fertilizer is paid. Though it is seen as if there are many supports to be made, all supporting applications aren't in the quality that can make the production of oil seeds plants appealing and ensure increase in the production. Briefly, with this policy that is applied in oil seeded plants by the government, it is not possible to avoid from importation.

In this study, by evaluating the present agricultural policies on oil seeded plants and analyzing EU and countries that we have foreign trade, suggestions on the policy that will be helpful for Turkey's being self-sufficient in vegetal oils, are put forward

Key Words: Oil Seed, Politics, Importation, Support, Bio-Diesel

1. Giriş

Türkiye'de tarım politikaları DPT'nin Beş Yıllık Kalkınma Plânları'nda ana hedefleri belirtilen bir çerçeve içinde yürütülmektedir. Zaman içinde fazla bir değişikliğe uğramayan bu temel amaçlar, yeterli besin düzeyinin sağlanması ve tüketicilere elverişli fiyatlardan gıda temin edilmesi; üretimi ve verimi arttırırken, üretimin kötü hava koşullarından daha az etkilenmesinin sağlanması, tarımda çalışanlara yeterli ve düzenli bir gelir temin edilmesi, tarım ürünleri ihraç olanaklarının geliştirilmesi, kırsal alanların kalkınması ve kendine yeterlilik oranlarının yükseltilmesi şeklinde sıralanabilir. Bu amaçların çoğu Dünyadaki birçok ülkede de benzerlik gösterir. Fakat Türkiye'nin ekonomik ve demografik gelişme eğilimi göz önüne alındığında, politika tercihlerinde ağırlık, tarımsal verimin arttırılması ve gıda üretiminin devamlı genişleyen iç pazarı karşılaması yönünde olmuştur (İnan ve ark., 2002).

Tarım politikaları amaçlarının gerçekleşmesi için, 2000 yılına kadar temelde üretici fiyatlarının desteklenmesine yönelik önlemler, tarımsal girdilere sübvansiyon verilmesi ve üreticilere kısa vadeli finansman kredisi verilmesi gibi politika araçları ile Türkiye tarımı desteklenmiştir. Türkiye'nin ekonomik açıdan önemli krizlerle uğraştığı 2000 yılı sonları ve 2001 yılından itibaren ise tarımda yeniden yapılanma anlamında tarım politikası araçları değişikliğe uğramıştır. Buna göre destekleme alımları sınırlandırılmış, tarımsal kredi faizleri piyasa faizleri düzeyine yükseltilerek üreticilere "doğrudan gelir desteği" adı altında tek bir tarımsal destekleme politikası aracı ile kaynak aktarılmaya başlanmıştır. Doğrudan Gelir Desteği o yıllarda 2 taksit halinde dekar başına 10 YTL'den yıllar geçtikçe 16 YTL'ye kadar yükseltilmiştir. Bunun yanında daha çok üretim açığı bulunan ürünlerden olan yağlı tohumlu bitkilere de (*soya, kanola, ayçiçeği, pamuk ve zeytin*) çok düşük miktarlarda fark ödemesi(*prim*) yapılmaya başlanmıştır.

Üretimle doğrudan ilişkisi olmayan doğrudan gelir desteğine yapılan eleştirilerin de etkili olmasıyla 2005 yılı ile birlikte doğrudan gelir desteğinin miktarı azaltılarak motorin ve gübreye dekar başına destek verilmeye başlanmıştır. Halen DGD 7 YTL'de, motorin ve gübre desteği 9.3 YTL olarak toplam 2005 yılında verilen destek kadar yani 16.3 YTL ödeme yapılmaktadır(www.tarim.gov.tr).

Bu çalışmaya konu olan yağlı tohumlu bitkiler uzun yıllar desteklemeye tabi olmuş ürünlerdir. Bitkisel yağ hammaddelerinin belirli bir plâna göre üretilmemesi veya plânlanan üretimin uygulama olanaklarının kısıtlı kalması, hammadde üretiminin yetersiz olmasına sebep olmuştur. Bu nedenle kalkınma plân ve programlarında genellikle "yağlı tohumlarda kendine yeterlilik" politikasının izlenmesi ve "ekim alanlarının yaygınlaştırılması ve teşviki" ilkeleri üzerinde durulmuştur. Ancak planlara uyulamamıştır. Türkiye'nin yağlı tohumlu bitkilere ve bu ürünlerin işlenmesiyle elde edilen hamyağ ve türevlerine ödediği döviz gün geçtikçe artmaktadır.

2. Yağlı Tohumlu Bitkiler, Bitkisel Yağ Üretimi ve Dış Ticaret

Bitkisel yağlar temel besin maddelerinden olup beslenmede oldukça önemlidir. Bitkisel yağların hayvansal yağlara oranla doymuş yağ asitlerini içeriyor olması bitkisel yağların insan beslenmesindeki önemini daha da artırmaktadır. Ayrıca yağlar kimya sanayinin de temel girdilerinden birisidir. Günümüzde fosil yakıtların tükenmesi bitkisel yağların "biyoyakıt" olarak kullanılması sonucunu doğurmuş ve yağlı tohumlu bitkilere olan talep artmıştır. Dünya tarımsal ürün ticareti içerisinde yağlı tohumlar, değer olarak en büyük dördüncü ürün grubunu oluşturmaktadır.

2.1. Türkiye’de Yağlı Tohumlu Bitkilerin Üretimi

Bitkisel yağ sanayi işletmeleri hammaddelerinin önemli bir bölümünü Türkiye’de üretilen ayçiçeği, pamuk, yerfıstığı, soya, kanola’dan karşılamaktadır. Bitkisel yağlar sınıfına giren zeytinyağı üretiminin de önemi büyüktür. Zeytinyağı üretimi periyodisite, iklim değişiklikleri, zararlı ve hastalıklar nedeniyle 40-200 bin ton arasında değişmektedir.

Türkiye’de en yüksek ekiliş alanına sahip olan iki yağ bitkisi bulunmakta olup, bunlar pamuk ve ayçiçeğidir. Pamuk bitkisi tekstil sektörü için önemli bir hammadde iken, çekirdeği de bitkisel yağ sanayi tarafından işlenerek yağ elde edilmektedir. Kütlü pamuğun yaklaşık %65’i çığıt ve %35’i ise liftir. Çığıtın yağ oranı diğer yağlı tohumlara göre daha düşük olup, %14-16 düzeyindedir.

Ayçiçeği tohumu yaklaşık %40 oranında yağ içermektedir. Dünya’da da en çok tercih edilen yağların başında ayçiçeği yağı gelmektedir. Diğer yağlı tohum bitkilerinden elde edilen yağların kalitesinin ayçiçeği yağı kadar iyi olmaması ayçiçeğinin önemini artırmaktadır.

Çizelge 1’de görüldüğü gibi 2007 yılı pamuk tohumu üretimi 1,3 milyon ton iken ayçiçeği üretimi 1,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 1 Türkiye’de Bazı Yağlı Tohumların Ekiliş, Verim ve Üretim Miktarları

	2005	2006	2007
Ekiliş Alanı (ha)			
Soya	14	9	16
Çığıt	640	546	560
Ayçiçeği	550	566	550
Verim (ton/ha)			
Soya	3,57	3,39	2,97
Çığıt	2,19	2,22	2,29
Ayçiçeği	1,63	1,72	1,94
Üretim (bin ton)			
Soya	50	29	47
Çığıt	1350	1125	1300
Ayçiçeği	900	975	1118

Kaynak: Oil World Annual 2007

2.2 Yağlı Tohumlu Bitkiler, Küspe ve Hamyağ İthalatı

Çizelge 2’de bitkisel yağlı tohumlara ait dış ticaret rakamları verilmiştir. Türkiye’de yağlı tohumlu bitkilerin üretimi artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle yağlı tohumlarda ithalat söz konusudur. Ülkemiz bitkisel yağ sanayinin son derece gelişmiş olması, üretim kapasitesinin

ihtiyacın üzerinde olması nedeniyle bitkisel yağ ithalatı daha çok ham yağ ve tohum şeklinde gerçekleştirilmektedir. 2007'de soya fasulyesine 409, ayçiçeği tohumuna ise 260 milyon \$ olmak üzere toplam 776 milyon \$'lık yağlı tohumlu bitki ithalatı yapıldığı anlaşılmaktadır.

İhracat rakamlarının ise ithalat rakamlarına göre çok düşük bir düzeyde gerçekleştiği ve neredeyse çok az ihracat yapıldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'de en çok işlenen üç yağlı tohum çığit, ayçiçeği ve soya'dır. 2006 yılı ile birlikte daha çok biyoyakıt olarak kullanılan kanola'nın ekiliş ve üretimi ile birlikte ithalatında da belirgin artışlar görülmüştür. 2007'de yaşanan kuraklık ve 2008'de görülen talep artışları sonucunda 2009'da kanola ekiliş ve üretiminin önemli oranda yükseleceği tahmin edilmektedir.

Çizelge 2 Bitkisel Yağlı Tohumların İthalat Miktarları (bin ton, bin \$)

İthalat	2006		2007	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Soya	1 017	264 797	1 231	409 656
Çığit	70	11 389	7,3	2 328
Ayçiçeği	372	116 520	596	260 166
Kanola	185	58 364	245	103 849
TOPLAM	1 644	451 070	2 080	775 999

Kaynak: Oil World Annual 2008

Her ne kadar hayvan yemi olarak düşünülse de başka bir bitkisel yağ kaynağı da küspedir. Özellikle Bulgaristan ve Ukrayna gibi ülkelerin yağlı tohumlu bitkileri sadece presleyerek küspe haline getirebilecek teknolojiye sahip olması bu ülkelere küspe ithalatının artmasına neden olmuştur. Bu şekilde preslenmiş olarak satın alınan küspeler Türkiye'de yeniden işleme tabi tutularak bir miktar daha yağ elde edilmektedir. 2007 yılında yaklaşık 170 milyon \$'lık küspe ithalatı yapılmıştır (Çizelge 3).

Çizelge 3 Küspe İthalat Miktarları (bin ton, bin \$)

İthalat	2006		2007	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Ayçiçeği küspesi	426	46 080	374	65 960
Soya küspesi	269	63 853	342	98 175
Kanola küspesi	10	1 213	24	5 814
TOPLAM	704	11 147	740	169 949

Kaynak: Oil World Annual 2008

Gerek yağlı tohum gerekse küspe ithalatının Türkiye ekonomisine yaptığı katkılar son derece önemlidir. Çünkü bu ürünlerin işlenmesiyle ekonomiye yaptıkları katma değer artmaktadır. Ancak Türkiye önemli miktarlarda dövizini maalesef hamyağ ithalatına harcamaktadır.

Çizelge 4 Hamyağ İthalat Miktarları (bin ton, bin \$)

İthalat	2006		2007	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Ayçiçeği yağı	400	236 657	164	138 073
Soya yağı	219	124 146	51	37 372
Mısır yağı	126	88 800	115	98 418
Pamuk yağı	11	4 494	2	2 053
Kanola yağı	3,6	2 504	459	417
Hindistan cevizi yağı	19	11 583	16	13 050
Palm çekirdeği yağı	108	67 529	104	88 650
Palm yağı	534	255 623	366	263 799
TOPLAM	1 420	791 336	818	641 832

Kaynak: Oil World Annual 2008

Çizelge 4'den de anlaşılacağı gibi Türkiye 2007 yılında yaklaşık 642 milyon \$'lık hamyağ ithalatı yapmıştır. En çok ithal edilen hamyağ "palm" hamyağıdır. Palm hamyağı daha çok margarin sanayinde kullanılmaktadır.

Türkiye'nin 2007 yılında bitkisel yağ ithalatına ödediği döviz miktarı yaklaşık 1.6 milyar \$'dır (Karaosmanoğlu, 2008).

3. Yağlı Tohumlu Bitkilerde Uygulanan Tarım Politikaları

3.1. Üretim Politikaları

Türkiye'de yağlı tohumlu bitkilerin üretiminin artması yönünde bir politika bulunmasa da 1994 yılına kadar ayçiçeği, soya ve pamuk gibi yağlı tohumlu bitkiler Devlet adına Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince (Trakyabirlik, TARİŞ, Karadenizbirlik, Çukobirlik) üreticilerden satın alınmıştır. Bu birlikler söz konusu tarihten sonra destekleme dışı kalarak kendi hesaplarına alım yapmışlardır.

Yağlı tohumlarda Devletin TSK Birlikleri gibi üretici kuruluşları görevlendirerek üreticilerin ürününü yıllarca satın alması üretim artışını pek sağlamamıştır. Ancak birliklerin destekleme dışında kalmasından sonra yağlı

tohumlu bitkilerin üretiminde azalmalar görülmüştür. Yağlı tohumlu bitkilerin üretimi yıllara göre genelde sabit olup, bazı yıllar iklimsel ve diğer faktörlerden dolayı üretimde azalmalar görülmüştür. Buna karşılık tüketimin sürekli artması talebin doğal olarak yurtdışından ithalat yoluyla karşılanmasına neden olmaktadır. Tüketimin artmasının doğal nedenlerinden birisi Türkiye'deki nüfusun her yıl %1-1.5 oranında artmasıdır.

3.2 Ürün Alımları ve İlgili Kuruluşlar

Türkiye'de üretilen yağlı tohumlu bitkilerin en önemli alıcısı Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleridir. Yağlı tohumlu bitkiler konusunda faaliyet gösteren birlikleri aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz.

Ayçiçeği : Trakyabirlik, Karadenizbirlik

Soya : Çukobirlik

Pamuk : Çukobirlik, Tariş, Antbirlik

Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ana sözleşmeleri gereği üretici ortaklarını fiyat dalgalanmalarından koruyabilmek için "piyasayı düzenleme" fonksiyonuna sahiptirler. Ayrıca bu birliklerin kendilerine ait bitkisel yağ işleme tesislerinin çalışabilmesi için üreticilerden yağlı tohumlu bitkiler satın almaları gerekmektedir. Bu nedenle bazı yıllar bu birlikler kendi ihtiyaçlarının da üzerinde pazara girerek pazarı düzenlemiş ve bir süre sonra da bu pazardan çekilmiştir.

2000'li yılların 2.yarisından beri üretimi artan yağlı tohumlu bitkilerden Kanola'da tarım satış kooperatiflerinin satın alımı yoktur. Kanola'yı daha çok özel yağ fabrikaları satın almaktadır.

1980-2007 arasında yağlı tohumlu bitkilerin üretiminin %20 ila %40'ı Birlikler tarafından satın alınmıştır. Ürün alımları bazı yıllar %50'leri geçmiştir. Örneğin 1992 yılında ayçiçeğinde %68, pamukta %54 civarında olmuştur. Bunun nedenlerini açıklamak çok zor olmakla birlikte genelde siyasi politikaların izlenmesi sonucu olabilmektedir.

Türkiye'de yağlıtohumlu bitkilerin alımları sadece Tarım Satış Kooperatifleri tarafından yapılmamakta, alımların önemli bir bölümü bitkisel yağ işleyen özel sektör kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de 150'nin üzerinde çeşitli kapasitede bitkisel yağ işleyen fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalar hasat ile birlikte, işleyecekleri ürünü (*ayçiçeği, soya, pamuk vb*) üreticilerden satın almaya başlamaktadır. Birliklerin alım fiyatları piyasa fiyatlarının oluşmasında temel olarak alındığından, TSKB'lerince belirlenen fiyatlar ve düzenli alımlar yapılması üreticilerin ürünlerini daha elverişli koşullarda satabilmesi anlamına gelmektedir.

3.3.Fiyat ve Pazar Politikaları

Fiyat politikası ekonomide serbest fiyat oluşumunu etkilemek, fiyat istikrarı sağlayarak üretici ve tüketicileri korumak amacı ile alınan önlemlerin tümüdür. Fiyat garantisi sağlandığı takdirde üretici için alım garantisi de verilmiş olmaktadır.

Yağlı tohumlu bitkiler, 1994'e kadar hükümetler tarafından fiyat yoluyla desteklenmiş ve Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri destekleme fiyatının %3'ü oranında komisyon ücreti karşılığında Devlet adına destekleme alımı yapmışlardır. Genellikle Birlikler hem kendi ihtiyaçları için hem de devlet adına destekleme alımı yapmışlardır. Birliklerin destekleme alımlarından doğan zararları Hazine tarafından konsolide edilip, alınan kredilerin anapara ve faizleri Yüksek Plânlama Kurulu'na silinmekteydi.

5 Nisan 1994'deki Ekonomik İstikrar Önlemleri sonucu devletçe desteklenen ürün sayısında indirimle gidilmiş, desteklenen ürünler arasında hiçbir yağlı tohumlu bitki bulunmamıştır. Devlet, yağlı tohumlu bitkilerin üretimini cazip hale getiren "garanti fiyat" sistemini terk ederek üreticileri bir yerde piyasa koşullarına bırakmıştır. Buna ilaveten, Birlikler de destekleme dışı kalmıştır. Ancak 1996 yılında bu politikadan da vazgeçerek yeniden Birliklere kredi vermiştir. Örneğin, ayçiçeği alımı yapan Trakyabirlik ürünü üreticilerden satın alabilmek için 1996 yılında 4.6 trilyon, 1999'da 7 trilyon TL Devlet Fiyat İstikrar Fonu (DFIF) kaynaklı, %50 basit faizli kredi kullanmıştır. 2000 ve daha sonraki yıllarda kredi kullanmadan kendi adına alım yapmıştır. 2001 yılında Birliklerin özzerkleşmesini sağlayan ARIP yasası ile Birlikler piyasada aşgari rol oynamaya başlamışlardır.

1999 yılı ile birlikte Destekleme fiyatı yerine Birliklerin kendi fiyatları üzerinden alımlar yapılmaya başlanmış ve 1999 yılı ile birlikte tüm yağlı tohumlu bitkilerde "prim sistemi" de uygulanmaya başlanmıştır. 1999 ve 2000 yıllarında prim ödemeleri "cent/kg" olarak yapılmış, 2001 yılından itibaren TL/kg olarak devam edilmiştir.

Çizelge 5 : Yağlı Tohumlu Bitkilerdeki Destekleme Primi Uygulaması

Ürün Adı	2005	2006	2007
Kütlü Pamuk	26.6	29.0	29.0
Soya Fasulyesi	20.0	22.0	22.0
Ayçiçeği	17.5	20.0	20.0
Kolza	20.0	22.0	22.0

Kaynak : Trakyabirlik kayıtları, çeşitli yıllar

Prim sistemi iyi bir uygulamaymış gibi görünmesine rağmen çiftçiye yapılan prim ödemeleri 7-8 ay geciktiğinden üreticilere sağlayabileceği yararları tam olarak yerine getirememektedir.

Bu arada Türkiye’de mevcut tarımsal destekleme politikalarının değiştirilerek 2002 yılından itibaren “Doğrudan Gelir Desteği” uygulamasına geçilmiştir. Her ne kadar Doğrudan Gelir Desteği Türkiye tarımında reform politikaları kapsamında başlatılan bir uygulama gibi gösterilse de tek bir tarım politikası aracı olarak kullanılmıştır. DGD sistemi yağlı tohumlu bitkilerin üretiminde olumlu bir etki yaratmamıştır.

Türkiye’deki tarımsal desteklemelerde sadece DGD sisteminin uygulanması üreticilerin kısa vadede yararına gibi görünse de, üreticilerin piyasa fiyat mekanizmasında ürünlerini belki de değerlerinin çok altında satmalarına neden olabileceğinden uzun vadede üreticilerin aleyhine olmuştur. Ancak DGD sistemi ile başka tarım politikası araçlarının devam etmesi (*sübvansiyonlu krediler, girdi destekleri, prim sistemi vb.*) üreticilerin üretimlerini ve gelirlerini olumsuz yönde etkilemeyecektir.

3.4 Dış Ticarete Koruma Politikaları

Yağlı tohumlu bitkilerde kendine yeterli bir ülke olmadığımız için gümrük vergisi oranları çok yüksek değildir. Kısacası gümrük vergileri yoluyla yerli üretimi korumak ve yönlendirmek mümkün değildir. Çizelge 6’da WTO’ne taahhüt ettiğimiz gümrük vergisi oranları bulunmaktadır. Uygulamada bazı ürünlerde yüksek belirlenmesine rağmen daha düşük tutulmaktadır. Örneğin Türkiye soya fasulyesinde tamamen ithalatçı bir konumu benimsediği için % 23.1 olan gümrük vergisi % 10 olarak uygulanmaktadır. Ayrıca 2007 yılında bitkisel yağda önemli üretim azalması olduğundan ham yağlarda gümrük vergileri tüm ürünlerde % 10 olarak uygulanmıştır.

Çizelge 6: Yağlı Tohum ve Hamyağlarda Uygulanan Gümrük Vergisi Oranları

Yağlı Tohumlar		Ham Yağlar	
Ayçiçek	27.0	Ham ayçiçeği yağı	36.0
Soya	23.1	Ham soya yağı	31.2
Kanola	10.0	Ham kanola yağı	31.2
Pamuk	23.4	Ham pamuk yağı	31.2
		Ham palm yağı	31.2

Kaynak : DTM İthalat Genel Müdürlüğü Kayıtları

Bunun yanında AB ülkelerine “karşılıklı taviz” kapsamında tarife kontenjanları verilmiştir. Karşılıklı taviz kapsamında verilen tarife kontenjanları pazarın % 25'ine ulaşmakta, zaten düşük korumalı sektör üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Bu tavizlerin büyük bir kısmı ham ayçiçek yağı, Soya yağı gibi kırma sanayinin mamülleri olduğu için bu sektörün çalışmasına engel olmakta, ayrıca hasat öncesinde kullanılmasından dolayı fiyatların düşmesine neden olmaktadır.

4. SONUÇ

Türkiye yağlı tohumlu bitkilerde 7 milyon tona yaklaşan işleme kapasitesine rağmen bu kapasitenin ancak % 30'luk bir bölümünü yani 2 milyon tonluk bölümünü kullanabilmektedir. Bunun temel nedeni yağlı tohumlu bitkilerin üretiminin yetersizliğidir.

Yağlı tohum üretiminin artırılabilmesi için yağlı tohumlu bitkilerin üreticilere alternatif ürünlerden daha fazla gelir getirmesi üretim tercihi açısından en önemli faktördür. Bu nedenle yağlı tohum üreticilerine dekar başına Doğrudan Gelir Desteği, mazot ve gübre desteği veya halen uygulanmakta olan prim sistemindeki üreticiye ödenen prim miktarının yükseltilmesi ve alım garantisi, sektörün ihtiyaç duyduğu hammaddenin karşılanmasıyla birlikte yaklaşık 1.5 milyon Amerikan Doları döviz tasarrufu yapılabilecektir. Aksi takdirde dışa bağımlılık sürekli artacak ve ödenen döviz ülke kaynaklarının başka alanlarda kullanılmasına izin vermeyecektir.

Kaynaklar

- DTM, 2008“İthalat Genel Müdürlüğü Uygulamaları”, Ankara
 İnan ve ark., 2002, “Türkiye Bitkisel Yağ Sektörünün Üretici, Sanayici ve Tüketici Düzeyinde Analizi ve Yağ Açıklarının Nedenlerinin Belirlenmesi” TÜBİTAK Proje No : TOGTAG 2495, Ankara
 Karaosmanoğlu, F., 2008”Türkiye’de Tarım ve Gıda : Gelişmeler, Politikalar ve Öneriler-Yağlı Tohumlar ve Ürünleri”,TÜSİAD Yayınları ISBN-978-9944-405-32-4, İstanbul
 Oil World Annual 2008, Mielke GTMH, Germany, 2008, s.84-88.
 www.tarim.gov.tr